

Лебедик Леся Вікторівна,
доктор педагогічних наук, доцент
кафедри спеціальної освіти і соціальної
роботи Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка, м. Полтава

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Проектування дозволяє відобразити цільові, методологічні, змістові, структурні, технологічні аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників до використання технологій соціальної роботи. В основі підготовки майбутніх соціальних працівників до проектування технологій соціальної роботи покладено ідею суб'єктно-продуктивного характеру підготовки як формування активної відповідальної позиції студента за результати діяльності та створення у проєктувальній діяльності продуктів – проєктів технологій соціальної роботи.

У контексті професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на сучасному етапі інтенсивно досліджуються такі аспекти: зміст, форми, методи формування педагогічних умінь і навичок (С. Гончаренко, О. Дубасенюк, А. Капська, Н. Ничкало, Л. Спірін та ін.); науково-методичне забезпечення навчально-виховного процесу у вищій школі (А. Алексюк, О. Антонова, Г. Васянович, О. Гура, С. Лісова, О. Шпак та ін.); закономірності педагогічного проектування та підготовка педагогів до цієї діяльності (В. Гузеєв, В. Безруков, О. Коваленко, Д. Левітес, В. Стрельников [5–19] та ін.). Водночас можна констатувати, що більшість наукових праць у галузі професійної підготовки фахівців до проєктувальної діяльності, не розглядають питань підготовки соціальних працівників до проектування технологій соціальної роботи.

На основі наших попередніх досліджень [2–4] підготовку до проектування технологій соціальної роботи визначаємо як процес формування готовності соціальних працівників до означеної діяльності.

Віссю моделі можна вважати вектор «мета – заплановані результати», що втілює спрямованість підготовки на формування готовності соціальних працівників до проектування технологій соціальної роботи. Методологічну основу підготовки становлять принципи системності та цілісності, розвитку суб'єктності соціальних працівників, інтерактивності, інноваційності, варіативності, продуктивності. Зміст такої підготовки майбутніх соціальних працівників складають два рівні: психолого-педагогічної підготовки студентів та навчання соціальних працівників за тренінговими програмами.

Цільовий компонент полягає у побудові суб'єктами підготовки цілей – запланованих результатів, досягнення яких можна перевірити при встановленні зворотного зв'язку, та цілей – векторів, які пов'язані з професійним та особистісним саморозвитком, самореалізацією та спрямовуються на віддалене майбутнє. Постановка цілей – запланованих результатів є спільною діяльністю суб'єктів підготовки і може відбуватися у вигляді побудови «дерева цілей».

Мотиваційний компонент моделі полягає в урахуванні викладачами у процесі підготовки потреб і мотивів студента, розвитку мотивів дидактичного проектування, викликанні та підтримці інтересу до проектування технологій соціальної роботи. Означене забезпечується мотиваційним моніторингом, застосуванням різноманітних методів та прийомів мотивування й стимулювання аудиторії. Цей компонент реалізується як мотиваційний цикл, що складається з етапів: мотиваційного, підтримуючого, завершального.

Змістовий компонент моделі полягає у включенні до змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх соціальних працівників питань, пов'язаних з проектуванням, та створенні відповідного наочно-методичного забезпечення вивчення означеного проектування. Важливою умовою підготовки майбутніх соціальних працівників до проектування є пошуковий характер навчання, що вимагає проблемності, гнучкості та варіативності змісту, заохочення у студента самостійності при опрацюванні навчального матеріалу, критичності його осмислення, привнесення особистісного досвіду [6, с. 185–189; 8, с. 117–120].

Операційно-діяльнісний компонент втілює процесуальну, технологічну сторону процесу підготовки і реалізується через форми, методи, прийоми, засоби навчання. Обов'язковою вимогою до вибору форм, методів і дидактичних засобів підготовки майбутніх соціальних працівників до проектування є їх відповідність до поставлених цілей. Важливим є те, що роль самостійної роботи студента поступово має зростати. Згідно з принципом інтерактивності навчальний процес має відбуватися за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників, що передбачає застосування тренінгової форми, методів активного навчання: дискусія, мозковий штурм, аналіз ситуацій, дидактична гра. Технологія навчального проектування надає студентам можливість реальної діяльності, в якій він може не тільки проявити свою індивідуальність, а й збагатити її [9, с. 9–23; 10; 11, с. 228–238; 13].

Контрольно-регуляційний компонент забезпечує зворотний зв'язок про результати підготовки. У підготовці соціальних працівників до проектування технологій соціальної роботи обов'язковою складовою контролю є експертна оцінка продуктів проектування – проєктів. У контексті розвитку суб'єктності соціальних працівників особливого значення при підготовці до проектування набуває самоконтроль студентів [17; 18, с. 31–33; 19, с. 9–28].

Рефлексивний компонент полягає у самоаналізі, самооцінці з урахуванням оцінки інших і визначення подальшого рівня своєї навчальної діяльності студентами та викладачами. У ході підготовки важливо формувати досвід як індивідуальної, так і групової рефлексії, здійснювати її як у письмовій (листи самоаналізу, звіти), так і в усній формі (обговорення, рефлексивні вправи, підсумкові заняття) [6, с. 185–189; 8, с. 117–120; 17; 18, с. 31–33].

Таким чином, особливе місце у підготовці соціальних працівників до проектування технологій соціальної роботи належить компонентам моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до проектування технологій соціальної роботи, яка забезпечує навчання через діяльність. Означені компоненти моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до

проектування є одним із варіантів практичного втілення ідеї продуктивного навчання. На підставі теоретичних ідей Д. Дьюї [1] були закладені засади проектної системи навчання, суть якої у підготовці до проектування технологій соціальної роботи полягає в тому, що студенти за допомогою викладача (тренера) проектують технології соціальної роботи. Таке навчання реалізує цілі випереджального розвитку автономності й активності. Технологія навчального проектування орієнтує студентів на створення освітнього продукту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дьюи Дж. Демократия и образование / пер. с англ. М. : Педагогика-пресс, 2000. 384 с.
2. Лебедик Л. В. Розвиток професійної компетентності соціального педагога в умовах інноваційних змін у системі післядипломної освіти. *Неперервна освіта: здобутки, проблеми, перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., приуроченої 80-річчю від дня заснування Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Тернопіль, Україна, 23 груд. 2020 р.). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Т. В. Магера, М. П. Мамус, М. А. Мартинів, Т. О. Сергуніна. Тернопіль: ТОКІППО, 2020. С. 136–141.
3. Лебедик Леся, Стрельников Віктор. Інтерактивні технології навчання майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 4 (193). С. 49–53. URL : http://isp.poippro.pl.ua/article/view/212383/pdf_76
4. Лебедик Л. В. Теоретичні та методологічні аспекти фахового зростання особистості майбутнього соціального працівника в умовах особистісно-орієнтованого навчання. *Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (26–27 листоп. 2020 р., Бердянський державний педагогічний університет). Бердянськ, 2020. С. 59–61. URL : http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/12/Materialy_konferentsii_2020.pdf
5. Стрельников В. Дидактичне проектування у контексті Болонського процесу. *Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-метод. журнал*. 2005. № 4. С. 21–31.
6. Стрельников В. Ю. Етапи проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка і психологія: зб. наук. пр.* Чернівці : Рута, 2004. Вип. 208. С. 185–189.
7. Стрельников В. Концепція проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки фахівців на засадах Болонського процесу. *Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-метод. журнал*. 2005. № 3. С. 18–30.
8. Стрельников В. Ю. Педагогічна майстерність викладача у проектуванні мети навчання студента. *Зб. наук. пр. № 33*. Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2005. Ч. II. С. 117–120.
9. Стрельников В. Підготовка викладачів до проектування дидактичних систем. *Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-метод. журнал*. 2006. № 2. С. 9–23.
10. Стрельников В. Ю. Проектування дидактичної системи навчального закладу згідно вимог Болонського процесу: навчально-методичний посібник для слухачів курсів. Полтава:

РВВ ПУСКУ, 2004. 35 с.

11. Стрельніков В. Ю. Проектування дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки на основі міжнародних стандартів ISO 9001. *Зб. наук. пр. ПДПУ імені В. Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки»*. Полтава: Видавництво «Фірма «Техсервіс»», 2005. Вип. 7 (46). С. 228–238.

12. Стрельніков В. Ю. Проектування професійно-орієнтованих інформаційних технологій у вищій школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. Вип. 6. С. 599–608.

13. Стрельніков В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. 375 с.

14. Стрельніков В. Ю. Розвиток професійної компетентності вчителів у закладах післядипломної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 1995. 24 с.

15. Стрельніков В. Складники особистісно-професійної компетентності викладача закладу післядипломної освіти. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти* : зб. наук. пр. II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (23 трав. 2019 р., Суми). Суми: КЗ СОІППО, 2019. URL: <https://drive.google.com/file/d/1wFLXdkIHNKIfcI4ZDrCdSUO2PfkfObdJ/view>

16. Стрельніков В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно орієнтованої дидактичної системи. *Постметодика*. 2004. № 4. С. 53–58.

17. Стрельніков В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи (підготовка бакалаврів економіки): монографія. Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. 329 с.

18. Стрельніков В. Ю. Теоретичні основи проектування як складової професійної діяльності педагога. *Імідж сучасного педагога*. 2004. № 7. С. 31–33.

19. Стрельніков В. Ю. Философские основы проектирования дидактических систем в русле компетентностного подхода. *Теоретико-методические основы внедрения компетентностного подхода в высшей школе* : монографія / под ред. д. пед. н., проф. В. Ю. Стрельникова. Харьков : Издательство Иванченко И. С., 2018. С. 9–28.

УДК 005 334.2

Левицька Юлія Ігорівна,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
факультету педагогіки і психології
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль;
Винничук Олег Теофілович,
кан. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
та менеджменту освіти Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

ОРГАНІЗАЦІЙНІ КОНФЛІКТИ: ПРИЧИНИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ